

Mestna občina
Ljubljana
Mestna uprava

Oddelek za kulturo

Ambrožev trg 7
1000 Ljubljana
telefon: 01 306 48 45
faks: 01 306 48 32
glavna.pisarna@ljubljana.si
www.ljubljana.si

Številka: 610-89/2021-3
Datum: 15. 10. 2021

Ministrstvo za kulturo
Republika Slovenija
dr. Vasko Simoniti, minister
Maistrova 10
1000 Ljubljana

Zadeva: Mnenje Oddelka za kulturo Mestne občine Ljubljana o Osnutku Nacionalnega programa za kulturo 2021-2028

Spoštovani,

v zvezi z Osnutkom Nacionalnega programa za kulturo 2021-2028 vam posredujemo mnenje Mestne občine Ljubljana (MOL).

I. NPK 2021-2028 bi moral določiti programska izhodišča za prenovo kulturnega sistema

Poleg financiranja kulturnih dobrin in storitev v javnem interesu je temeljna naloga države na področju kulture sistemska ureditev področja. V tem smislu je potrebno vsak nacionalni program za kulturo (NPK) ocenjevati najprej z vidika namena države, da vzpostavi pregleden in učinkovit sistem organizacije, financiranja in upravljanja kulture, kar je pogoj za razvoj posameznih kulturnih dejavnosti in sektorja v celoti. Glede na stanje, v katerem se slovenski kulturni sistem nahaja že vrsto let, menimo, da bi moral NPK 2021-2028 določiti vsebinska (programska) izhodišča za reformo le-tega, ki bi se začela s pripravo novega sistemskega (»krovnega«) zakona o kulturi. Osnutek NPK 2021-2028 se na žalost sploh ne dotika sistemskih vprašanj na področju kulture, medtem ko govori na primer o tem, da je *»treba pripraviti povsem nova krovna zakona o medijih in RTV«* (str. 8), čeprav gre za kulturno in ne medijsko strategijo države.

Dokument, ki ga je ministrstvo za kulturo potihoma, ne da bi sploh obvestilo slovensko javnost o svojih načrtih, objavilo na spletni strani ministrstva, po besedah njegovih avtorjev in avtoric, *»ne prinaša prelomnih sistemskih novosti, temveč poskuša smiselno in konstruktivno nadgraditi tiste strukturne rešitve, ki so se že izkazale kot uspešne in pozitivne«* (str. 6). S tem naj bi bila *»tudi v prihodnje zagotovljena stabilnost«*. Menimo, da normativna ureditev kulture potrebuje temeljito reformo. Sistemske pomanjkljivosti se kažejo na številnih področjih, ki so vitalnega pomena za delovanje kulturnega sistema. Brez namena, da bi se spuščali v podrobnosti, na tem mestu opozarjamo zgolj na to, da je nujno potrebno posodobiti zakonsko ureditev javnih razpisov in javnih pozivov. Veljavni enostopenjski postopki po našem mnenju ne zagotavljajo minimalnih procesnovarstvenih standardov za upravičence kot stranke v postopku. Med temeljna načela vsakega upravnega postopka sodi možnost stranke, da se izreče o vseh dejstvih in okoliščinah, ki so pomembne za odločitev. S tem ima stranka možnost, da se še pred izdajo odločbe seznanji z uspehom celotnega postopka. Veljavna zakonska ureditev javnih razpisov in javnih pozivov strankam v postopkih ne omogoča, da se izrečejo o

LJUBLJANA
Mestna občina Ljubljana
ZELENA
MESTNA UPRAVA

Organizacija študentov
in profesorjev za kulturno dediščino
in zgodovino

LJUBLJANA
MESTO/CITY
OF/LITERA-
TURE
Unescovo
išredno mesto
od 2016

posameznih dejstvih in okoliščinah, kar je v škodo tako demokratičnosti postopka kot strokovnosti odločanja.

Prav tako je potrebno temeljito razmisliti o zakonski ureditvi organiziranosti in načinu upravljanja javnih zavodov na področju kulture ter novi razmejitvi pristojnosti in odgovornosti med zavodskimi organi. Z vidika celovitosti in strokovne koherentnosti bi moralo ministrstvo odgovoriti na nekatera temeljna vprašanja normativne ureditve kulture, kot so med drugim: Zakaj zgolj na nekaterih področjih (kulturna dediščina, slovenski jezik, arhitektura) ter podpodročjih kulture (filmska vzgoja in bralna pismenost) obstajajo področne (in podpodročne) nacionalne strategije? Zakaj zgolj na nekaterih področjih kulture obstajajo posebni zakoni? Kako se to odraža na enakopravnost položaja tistih področij, ki nimajo svojih »specialnih« zakonov in strategij? Kaj naj bi bila dejanska vloga Kulturniške zbornice? Zakaj je vloga strokovnih komisij pri ocenjevanju programov javnih zavodov v kulturi zgolj »posvetovalna«, tako kot je to določeno v drugem odstavku 20. člena, medtem ko je pri ocenjevanju programov nevladnih kulturnih organizacij v okviru razpisnih postopkov v resnici zavezujoča, saj minister oziroma druga pooblaščen uradna oseba, skladno s prvim odstavkom 113. člena in prvim odstavkom 120. člena ZUJIK, sploh ne more sprejeti drugačne odločitve, kot jo predlaga strokovna komisija? Kateri strokovni argumenti upravičujejo posebnost imenovanja direktorjev oziroma direktoric splošnih knjižnic v primerjavi z imenovanjem direktorjev oziroma direktoric vseh drugih javnih zavodov na področju kulture? (...)

II. Kulturna politika, ki sloni izključno na konceptu ohranjanja in krepitve nacionalne identitete, ne more ustrezno odgovoriti na vse izzive, s katerimi se sooča slovenski kulturni sektor v 21. stoletju

Tudi ta osnutek NPK, podobno kot nekateri prejšnji, kaže na ključno težavo slovenske kulturne politike - to je odsotnost 21. stoletju primernega in na strokovnih spoznanjih utemeljenega konceptualnega okvira. Za sodobne kulturne politike, kot jih izvajajo razvite evropske države, je značilno, da slonijo na širokem pojmovanju kulture kot načina življenja, ki presega tradicionalno kulturološko delitev na visoko in množično kulturo. V skladu z razširjenim pogledom na kulturo države, ki svoje kulturne politike gradijo na sodobnih pristopih, prevzemajo nove naloge na področju kulture: od medpodročnega povezovanja kulture, znanosti in tehnologije do izkoriščanja družbeno koristnih potencialov umetnosti in kulture na področju socialne vključenosti, zmanjševanja družbene neenakosti, izboljšanja telesnega in psihičnega zdravja itn. Slovenska kulturna politika pa je nasprotno obtičala v razumevanju, ki ga lahko povzamemo s formulo »kulturna identiteta = nacionalna identiteta«. V osnutku mrgoli stavkov, ki so zgolj variacija trditve, da »je kultura temelj nacionalne identitete«. Ob tem ostane spregledano, da je kultura temelj tudi drugih individualnih in skupinskih identitet ter da sodobni kulturnopolitični koncepti niso zasnovani zgolj na identitetskem vprašanju, temveč izhajajo iz javnokoristnega pomena kulture za posameznika in družbo, še posebej v času, ko se svet sooča s čedalje večjimi negotovostmi.

Ni dvoma, da je imela kultura zelo pomembno vlogo v zgodovini oblikovanja slovenskega naroda, vključno z nesporno vlogo umetnikov in kulturnikov v procesu osamosvajanja Slovenije ob koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let 20. stoletja. Vendar pa je kulturnopolitični pristop, ki vsem vprašanjem nacionalnega kulturnega razvoja pristopa izključno iz »narodotvorne« perspektive, vnaprej obsojen na neuspeh, če želi država vsaj ohraniti doseženo kakovost slovenske kulture na ravni, ki je primerljiva razvitim evropskim državam. Gre nedvomno za ideološko motiviran pristop, ki ga avtorji in avtorice jasno izrazijo že uvodoma s trditvijo, češ da je »bila kultura kdaj zvesta zagovornica ideologije, ki je po drugi svetovni vojni opustošila naš duhovni prostor« (str. 4). Tisto, kar žal v negativnem smislu najbolj zaznamuje slovenski kulturni prostor od marca 2020 do danes, je instrumentalizacija kulture kot sredstva ideološkega in političnega boja. Skupaj s številnimi vprašljivimi odločitvami operativnega

značaja, ki jih je Ministrstvo sprejelo v tem času, se ta ideologizacija kulture zdaj prenaša tudi na raven strateškega programskega dokumenta.

III. Nevladni sektor v kulturi, sestavljen iz poklicnih in ljubiteljskih organizacij ter samozaposlenih v kulturi, je skupaj z javnimi kulturnimi zavodi nosilni steber slovenske kulture

Osnutek NPK 2021-2028 se dosledno izogiba temu, da bi nevladni (civilni) sektor v kulturi sploh poimenoval, pač pa skozi celotno besedilo le-tega obravnava kot del zasebnega sektorja v kulturi. Že samo dejstvo nazorno kaže na odnos ministrstva do nevladnih organizacij in samozaposlenih v kulturi. Formalnopravno gledano so nevladne organizacije sicer pravne osebe zasebnega prava, vendar je v evropskem prostoru uveljavljeno institucionalno razlikovanje med tremi sektorji: javni sektor, zasebni sektor in sektor civilne družbe. Slednji se od zasebnega sektorja razlikuje po tem, da so nevladne (civilnodružbene) organizacije nepridobitne in neprofitne organizacije, ki delujejo ne samo v interesu svojih članov, temveč tudi v splošno korist. Obravnavanje nevladnih organizacij v kulturi kot dela zasebnega sektorja, skupaj s pridobitno naravnanimi pravnimi osebami, ki zasledujejo izključno zasebni interes, je zanikanje družbenega pomena celotnega nevladnega sektorja v kulturi.

Še posebej pa je zaskrbljujoč odnos do samozaposlenih v kulturi, saj ministrstvo za kulturo v povečanju njihovega števila vidi pereč problem. Nasprotno menimo, da je to pokazatelj razvoja slovenske družbe, še posebej v urbanih okoljih. Podobno kot se hitro povečuje delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, je za razvita okolja povsem običajno, da se povečuje tudi število prebivalcev, ki se poklicno ukvarjajo s kulturo, ker sta umetniško ustvarjanje in kulturno udejstvovanje nasploh sestavni del življenja številnih aktivnih državljanov. Enako velja tudi za povečanje števila nevladnih kulturnih organizacij, saj so civilni sektorji najbolj razviti prav v najnaprednejših (npr. skandinavskih) državah.

»Sistemska rešitev položaja samozaposlenih v kulturi« avtorji osnutka NPK 2021-2028 povezujejo z »matančno opredelitvijo kriterijev in številom upravičencev« (str. 7). Glede »števila upravičencev« gre za povsem nesmiseln in izjemno nevaren pristop, ki bi ga lahko primerjali s hipotetično situacijo, kot če bi Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport v nacionalnem programu visokega šolstva zapisalo maksimalno število visokošolsko izobraženih prebivalcev Slovenije, sklicujoč se na kvazi argument, češ da bi bil presežek administrativno določenega števila finančno nevzdržen za državo. Trdno smo prepričani, da bo Slovenija hitreje gospodarsko in družbeno napredovala, če se bo še več ustvarjalnih in nadarjenih mladih ljudi odločalo za poklice v kulturi, ne pa manj. Pripravljenost za delovanje v civilnem sektorju nenazadnje kaže tudi na hvalevreden pogum vsakega posameznika, ki se je pripravljen soočiti z negotovimi in tveganimi razmerami prekarnega dela.

Ko govorijo o »finančni nevzdržnosti« in »socialnem korektivu« avtorji in avtorice tega dokumenta ne problematizirajo na primer dejstva, da je »večina financiranja javnih zavodov v kulturi (približno 70 %) namenjena plačam zaposlenih« (str. 18), kar znaša več kot 70 milijonov evrov letno, pač pa je z vidika vzdržnosti državnega proračuna za kulturo zanje najbolj problematično dejstvo, da so se sredstva za samozaposlene v kulturi v petih letih (2015-2020) povečala za 3,6 milijonov evrov. Da ne gre za znesek - v povprečju 700.000 evrov dodatnih sredstev za samozaposlene na letni ravni - ki bi pretirano obremenjeval državni proračun za kulturo, je razvidno iz primerjave z nenehnim naraščanjem sredstev za plače zaposlenih v javnih zavodih. Upravičenost trditve o finančni nevzdržnosti »občutnega povečanja sredstev za samozaposlene« je prav tako mogoče realno oceniti, če postavimo omenjeni znesek v širši proračunski kontekst, s katerim se ministrstvo rado pohvali, in sicer da letos »razpolaga z rekordnim proračunom v zgodovini v višini 238 milijonov evrov« (str. 18) in da »bo Načrt za okrevanje in odpornost omogočil sanacijo kulturnega sektorja po pandemiji z nepovratnimi evropskimi sredstvi, namenjenimi neposredno kulturni dejavnosti, v dodatni višini 86,9 milijona evrov« (str. 13).

IV. NPK 2021-2028 bi moral definirati vizijo razvoja slovenske kulture, ki temelji na razumevanju poslanstva države na področju kulture

Prvi odstavek drugega poglavja z naslovom »Načrt« se vsebinsko nanaša na vizijo, drugi pa na poslanstvo. Glede na dejstvo, da NPK sprejema Državni zbor RS, je skrajno nenavadno, da je poslanstvo definirano kot »poslanstvo Ministrstva za kulturo Republike Slovenije in Vlade Republike Slovenije« (str. 27). NPK naj bi definiral poslanstvo slovenske države na področju kulture, ne pa zgolj dveh državnih organov, zlasti ob upoštevanju dejstva, da bo Vlada RS sprejela svoj »akcijski načrt« na podlagi sprejetega NPK 2021-2028. Tako vizija kot poslanstvo sta definirani z dolgimi stavki s številnimi prirednji, kar izpričuje nezmožnost prednostnega razvrščanja vsebinskih elementov glede na njihov strateški pomen. Besedilo je s tem hkrati težko berljivo, kar kaže na precej nemaren odnos do slovenskega jezika.

V. NPK 2021-2028 bi moral biti strateški dokument, ki na podlagi premišljene in s strani ključnih deležnikov v kulturi podprte kulturnopolitične vizije določa cilje, smernice in prioritete kulturnega razvoja države, akcijski načrt pa je njegov izvedbeni akt

Pred petimi leti je stopila v veljavo sprememba ZUJIK (Ur. l. RS, št. 68/16), s katero je ministrstvo za kulturo na čelu s takratnim ministrom, Antonom Peršakom, spremenilo nekatere ključne elemente NPK kot temeljnega strateškega dokumenta kulturnega razvoja države. Obdobje trajanja NPK je podaljšano s štirih na najmanj osem let, hkrati pa je uveden »akcijski načrt« kot dokument, ki ga sprejme Vlada RS, medtem ko NPK še naprej sprejme Državni zbor RS v obliki resolucije. Pri razmejitvi med NPK in akcijskim načrtom je zakonodajalec pokazal presenetljivo mero nerazumevanja tako metodoloških kot vsebinskih razlik med programskim in izvedbenim dokumentom. NPK kot nacionalna kulturna strategija naj bi tako po veljavni zakonski ureditvi definiral naslednje elemente:

- ugotovil vlogo kulture v razvoju Slovenije in slovenskega naroda ter javni interes zanjo,
- opredelil področja kulture, na katerih se zagotavljajo kulturne dobrine kot javne dobrine,
- predvidel usmeritve na področju investicij v javno kulturno infrastrukturo.

Na podlagi sprejetega NPK naj bi Vlada RS sprejela štiriletni akcijski načrt, ki bi moral skladno z 10. členom ZUJIK vsebovati naslednje elemente:

- določiti ukrepe (obseg in vrsto kulturnih dejavnosti),
- cilje, obseg sredstev in čas za njihovo uresničitev,
- kazalce, po katerih se bo merilo doseganje ciljev.

Ob takšni razmejitvi med strateškim (programskim) in akcijskim (izvedbenim) dokumentom se odpira več vprašanj:

Kako je lahko NPK sploh »strategija kulturne politike države«, če ne določa glavnih smernic in vsaj splošnih (strateških) ciljev za vsa področja kulture, kajti v »strateškem« dokumentu ZUJIK predvideva zgolj usmeritve na področju investicij?

Kako lahko akcijski načrt kot izvedbeni akt določa cilje po kulturnih področjih, ki niso zapisani v NPK? Kako so lahko ukrepi pred cilji v akcijskem načrtu? Kako je sploh »določanje ukrepov« povezano z določanjem »obsega in vrste kulturnih dejavnosti«?

Vse to navajamo zgolj zato, da bi opozorili na nujnost spremembe 10. člena ZUJIK, iz katerega ni povsem jasno razvidno razmerje med NPK in akcijskim načrtom, saj zakonska določba začuda sploh ne predvideva opredelitve ciljev v okviru NPK. Z vidika smiselnosti je pozitivno, da osnutek NPK 2021-2028 ne sledi povsem tej določbi. Ob vprašanju razmerja med NPK in akcijskim načrtom zavračamo stališče, ki so ga javno izrazili nekateri člani oz. članice Nacionalnega sveta za kulturo, češ da bodo šele v akcijskem načrtu natančneje določeni cilje in prioritete državne kulturne politike. Akcijski načrt bi moral strateške cilje in prioritete NPK zgolj umestiti v konkreten finančni in časovni okvir, ob

definiranem evalvacijskem mehanizmu. V nasprotnem primeru (če bodo kulturnopolitični odločevalci z akcijskimi načrti naknadno dodajali svoje cilje in prioritete) sam NPK v resnici izgubi vsak smisel.

VI. Decentralizacija ni zgolj vprašanje teritorialne razpršenosti kulturne ponudbe, temveč je tudi vprašanje prenosa zakonskih pristojnosti z države na občine, kar je nujen pogoj za oblikovanje občinskih sistemov upravljanja kulture, ki izhajajo iz lokalnih posebnosti

V osnutku NPK 2021-2028 se kot dodaten »argument« navaja nujnost decentralizacije kulturne ponudbe, češ da se je v času pandemije koronavirusa »zaradi omejenega prehajanja območij, tako znotraj regij Slovenije kot med državami EU, pokazala potreba po decentralizaciji kulturnih dejavnosti« (str. 17). Pri tem se bolj namenoma kot po naključju spregleda dejstvo, da so bile vse kulturne ustanove zaprte v času, ko je veljala prepoved prehajanja med občinami, s čimer je bil vsakomur onemogočen obisk kulturnih prireditev tudi znotraj meja lastne občine.

V zvezi z decentralizacijo slovenske kulture želimo ponovno, kot že večkrat doslej, poudariti, da decentralizacija ni izključno vprašanje geografske razpršenosti kulturnih dejavnosti, temveč tudi vprašanje prenosa pristojnosti z državnih na občinske upravne organe. Slovenska kultura je močno centralizirana v smislu koncentracije **odločevalskih** pristojnosti na državni ravni. Posledično so zakonske in podzakonske rešitve, ki jih oblikuje in sprejema Ministrstvo za kulturo narejene za državne organe in nekaj največjih mestnih občin. Če omenimo zgolj razpisne postopke, so le-ti tako obsežni, da jih številne lokalne skupnosti ne morejo niti smiselno uporabljati.

Po sprejetju Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo leta 2002 ima Mestna občina Ljubljana povsem zvezane roke glede samostojnega oblikovanja sistema organizacije in upravljanja kulture, tako da je »upravna centralizacija kulture« ovira, s katero se sooča MOL, in sicer tako pri opravljanju vsakdanjih strokovnih in upravnih nalog kot pri strateškem načrtovanju kulturnega razvoja MOL.

VII. Izboljšanje dostopnosti do elektronskih knjig bi moralo temeljiti na analizi učinkov platforme Biblos in izkušnjah splošnih knjižnic z delovanjem te platforme

Predvidena platforma e-Knjiga je, glede na zapisan namen, nadgradnja portala »Knjige na trgu«, ki ga je pred časom Javna agencija za knjigo RS vzpostavila kot osrednjo dostopno točko za založnike, katerih produkcija je bila finančno podprta z javnimi sredstvi, kakor tudi za vse člene knjižne verige. Ob prebiranju razvojnih ciljev knjižnične dejavnosti in med njimi »zagotovitev podlag za trajnejšo delovanje platforme Biblos« tudi za zvočne knjige, ki je na slovenskem knjižnem trgu v večinski meri prisotna predvsem preko drugega komercialnega ponudnika, se zdi, da bo platforma e-Knjiga dejansko nadgrajena in preoblikovana platforma komercialnega ponudnika e-vsebin v slovenskem jeziku, kar pa bi lahko zelo hitro privedlo do monopolizacije področja slovenskega digitalnega založništva.

Osnutek NPK govori o izboljšanju platforme za e-knjige in vzpostavitvi nove platforme za kulturno dediščino (str. 45), kar se bo financiralo iz sredstev Načrta za okrevanje in odpornost. Menimo, da je potrebno namenska sredstva EU za digitalizacijo v kulturi izkoristiti za krepitev platform tudi na drugih kulturnih področjih.

VIII. Sklepne ugotovitve

Pregled dokumenta, ki bi moral biti temelj izvedbenih politik na ravni države in do neke mere tudi lokalnih skupnosti, nas pušča v nejeveri, da bremo dokument pred-moderne dobe, ki svojo podstat gradi na nacionalnem, lahko bi celo rekli tudi na nacionalističnem temelju, ki je že v svoji osnovi izključujoč. Četudi je veliko zapisanega o »domoljubju, narodovi substanci...«, je iz dokumenta popolnoma izpuščena vloga Ljubljane kot glavnega mesta in najmočnejšega generatorja razvoja kulture

ter implementacije kulturnih politik v državi. Še bolj preseneča, da dokument v naslednjih slabih osmih letih ne napoveduje prav nobene reforme kulturnega modela, ki je v marsikaterem oziru v breme hitrejšega kulturnega razvoja in tako ostaja na ravni fraz o premišljevanju.

Osnutek NPK 2021-2028 ne prinaša presežkov, temveč komajda ohranja zatečeno stanje, zato ga nihče ne bo pogrešal, tudi če ne bo nikoli sprejet. Predvsem pa je moteče, kako so se avtorji in avtorice dokumenta lotili z ideološke plati, neinovativno in brez ozira na dejanske probleme in potrebe kulturnega sektorja. Čeprav se v začetku napoveduje »smiselna in konstruktivna« nadgradnja obstoječih strukturnih rešitev, »ki so se izkazale kot pozitivne«, v samem besedilu zaman iščemo, katere so te rešitve. Kakšna je na primer nadgradnja oziroma izboljšana sistemska rešitev položaja samozaposlenih v kulturi? Odgovora na to ni, kot ga ni še na vrsto drugih težav: hibridni javni zavodi, participacija države pri lokalnih investicijah v javno kulturno infrastrukturo, itn. Predvsem pa nikjer ni predvideno, kako se bo spremenil ZUJIK in celotna kulturna zakonodaja, čeprav pripravljavci napovedujejo »prenovo zakonodajnega okvira«. Prav jasno zapisana celovita prenova kulturne zakonodaje je ključna za vse akterje, tudi za delo Ministrstva za kulturo. Ker smo trenutno v času, ko država predstavlja proračuna za leti 2022 in 2023, nas v povezavi s komentiranim dokumentom resno skrbi, da bo prav zmanjšanje sredstev za nevladne organizacije za 50%, poseglo v programsko avtonomijo javnih zavodov, saj pripravljavec proračunov na Ministrstvu za kulturo predvideva, da bo ostala polovica teh sredstev kanalizirana v javne zavode, ki se bodo potem odločali, s katerimi, samozaposlenimi ali nevladnimi organizacijami bodo sodelovali. To imenuje »načrtno vključevanje samozaposlenih« (v programe javnih zavodov, op. p.), s čimer ne bi bilo nič narobe, če ne bi tega brali in razumeli v kontekstu predloga proračuna Ministrstva za kulturo za leti 2022 in 2023. Izkaže se, da je to prozoren maneuver, bo ministrstvo nagradilo tiste, ki bi jih sicer strokovne komisije izvrgle iz sofinancerskega procesa. Na ta način naj bi se z discipliniranimi direktorji javnih zavodov (po čistki direktorjev v letih 2020 in 2021), pretakala sredstva za NVO v organizacije dvomljivega slovesa (ki sicer imajo status organizacije v javnem interesu na področju kulture), kot so na primer rumeni zastopniki tradicionalnih vrednot.

Nekatere rešitve v osnutku NPK 2021-2028 niso slabe, so pa zelo redke. V celoti gre za jezikovno in vsebinsko pomanjkljiv dokument, ki sam sebe še dodatno devalvira s tem, ko akcijskemu načrtu prepušča določanje konkretne vsebine in smernic. V dokumentu zaman iščemo ključne prebojne projekte. Prav tako ni jasno, kako bodo zapisani projekti dejansko izpeljani in kateri so viri financiranja. Osnutek NPK 2021-2028 vidi odrešitev v t.i. akcijskem načrtu, kjer bo Vlada RS (Ministrstvo za kulturo) na podlagi NPK 2021-2028 določila ukrepe in obseg ter vrsto kulturnih dejavnosti, kakor tudi »cilje, obseg sredstev in čas za njihovo uresničitev ter kazalce, po katerih se bo merilo njihovo doseganje«. To je približno tako, kot bi hišo začeli graditi od zgoraj, temelje pa bi naredili na koncu. Namesto da bi bil NPK 2021-2028 prebojni dokument, ki si drzne napovedati spremembe in vsaj nekatere reforme, vlogo izvršnega akta nacionalne kulturne politike prepušča vsakokratni politični zasedbi na ministrstvu.

Še posebej je zaskrbljujoč odziv Nacionalnega sveta za kulturo (NSK), ki skladno z 11. členom ZUJIK sodeluje pri pripravi predloga NPK. Osnutek NPK 2021-2028 je, po našem mnenju, poraz tako za pristojno ministrstvo kot za NSK. Skorajda ni področja kulture, ki ne bi potrebovalo nujnih sprememb in posodobitve: delovanje strokovnih služb ministrstva, vprašanje smiselnosti Kulturniške zbornice, samozaposleni v kulturi, zaposlovanje in upravljanje z javnimi zavodi, imenovanje direktorjev in direktoric javnih zavodov, vloga svetov javnih zavodov, položaj in pomen neodvisnih kulturnih producentov, vloga ljubiteljske kulture itn.

Od marca 2020 do danes ministrstvo ni zmoglo vzpostaviti strukturiranega dialoga s predstavniki civilne družbe. Do samozaposlenih in nevladnih organizacij v kulturi je pokazalo le prezir, kar se jasno

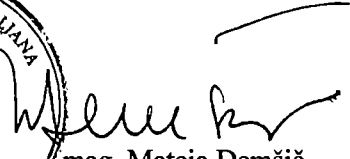
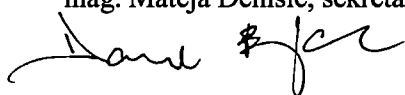
kaže tudi v tem dokumentu. Menimo, da gre bolj za ideološki dokument kot za dokument, ki napoveduje sodobne kulturne politike, upošteva družbene spremembe in razmišlja o decentralizaciji na učinkovit način, ne pa zgolj všečno deljenje misli in sredstev zaradi partikularnih interesov. Osnutek NPK 2021-2028 je vsebinsko pomanjkljiv, kar je posledica dejstva, da v njegovo pripravo niso bili vključeni pomembni deležniki: od oblikovalcev in izvajalcev lokalnih kulturnih politik do nevladnih kulturnih organizacij in drugih akterjev umetniškega ustvarjanja in kulturnega življenja.

Pomembno je, da je dokument, ki bi naj usmerjal kulturne politike Slovenije v naslednjih slabih osmih letih, pripravljen v dialogu z deležniki, ki v sektorju delajo in ga soustvarjajo. Le tako je mogoče ustvariti konsenz glede strateških kulturnopolitičnih usmeritev. Pripravljavci osnutka NPK 2021-2028 tega niso storili. Tudi to je razlog, da ga je potrebno umakniti iz parlamentarne procedure in pripraviti povsem nov dokument.

Sprejetje NPK je eden od zgolj dveh ciljev na področju kulture, ki so zapisani v koalicijski pogodbi trenutne vlade. V interesu slovenske kulture je, da ta cilj ostane neuresničen.

S spoštovanjem!

Pripravila:
Davor Buinjac, višji svetovalec
mag. Mateja Demšič, sekretarka

mag. Mateja Demšič
sekretarka - vodja Oddelka za kulturo